

นโยบายและมาตรการทางเลือกในการลดทอน ความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด: ศึกษากรณีปัจจัยในการก่อตัวและกำหนดนโยบาย*

Policy and Alternative Measure For the Decriminalization of Drug
Cases: A Cases Study of Factors Influencing Policy Formation and
Decision Making

นันทพร พิชัย ชาญณรงค์**

Abstract

The purpose of this article is to find the factors contributing to the concept of decriminalization of drug cases. This study is a qualitative research based on documentary study and in-depth interviews of 10 stakeholders who are involved in policy-making process. It was found that the key factors that encourage the decriminalization of drug cases are the drug problems intensified in all areas of the country. Such problems make all sectors of the society to recognize the necessity of decisive measures to solve the problems, causing case backlogs and overcrowding issues later. As a result, to solve those problems relevant agencies need to seek other measures combined with the experiences from foreign countries which have developed the decriminalization of drug cases as a policy to suppress drug problems. The serious drug problems and experiences from foreign countries are the major influences in defining policy agenda in Thailand. As for the policy formulation, knowledge associated with decriminalization of drug cases has been developed to be implemented effectively. In addition, the policy actor, the political leader with a strong leadership, is able to decide his own policy. All relevant agencies also have the same understanding in decriminalization of drug case policy. As a result, there is no conflict between the agencies and all agencies realizing the benefits of the policy.

Keywords: decriminalization, drug cases, policy and alternative measures

* บทความนี้ได้ประยุกต์มาจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “นโยบายและมาตรการทางเลือกในคดียาเสพติด: ศึกษาเฉพาะกรณี การลดทอนความเป็นอาชญากรรม” ระดับปริญญาโท หลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (อาชีวศึกษาและงานยุติธรรม) คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2555

** อาจารย์ สาขาบริหารงานยุติธรรมและสังคม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

- ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์-บริหารงานยุติธรรม) เกียรตินิยมอันดับ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (แขนงวิชาอาชีวศึกษาและงานยุติธรรม) คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

สถานการณ์ “ปัญหา ยาเสพติด” ในปัจจุบัน นับวันยิ่งทวีความรุนแรงและก่อให้เกิดความเสียหาย ในด้านต่างๆ ต่อประเทศชาติและประชาคมโลก อีกทั้งยังเป็นปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลาย ฝ่ายทั้งภายในและภายนอกประเทศ จากรายงาน การประชุมของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและ อาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drug and Crime 2012) เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2012 พบว่า จากจำนวนประชากร วัยผู้ใหญ่ (อายุ 15 - 64 ปี) ทั่วโลก ประมาณ 230 ล้านคน หรือ ร้อยละ 5 เป็นผู้เสพยาเสพติด นอกจากนี้ ปัญหาการใช้ยาเสพติดยังพบว่า มีประชากร ประมาณ 27 ล้านคน หรือ ร้อยละ 0.6 เป็นผู้เสพ เฮโรอีนและโคเคน (United Nations Ofce on Drug and Crime 2012) สถิตินี้บ่งชี้ให้เห็นว่ายาเสพติด ได้แพร่ระบาดไปทั่วทุกมุมโลกกลายเป็นปัญหาที่ หลายประเทศตระหนักถึงพิษภัยและให้ความสำคัญ เป็นอย่างมาก

Favpel, Horowitz and Weaver (2004, 361) ได้กล่าวไว้ว่า การลดทอนความเป็นอาชญากรรม ของคดียาเสพติด (decriminalization) คือ นโยบายที่ ยกเลิกบทลงโทษทางอาญาจากการกระทำผิดบาง อย่าง เช่น กรณีที่ครอบครองยาเสพติดในปริมาณ เล็กน้อย ไม่ต้องรับโทษทางอาญาแต่ยังคงต้องรับ โทษทางปกครองซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งที่สำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) ได้ประสานความร่วมมือกับ หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาด้านยาเสพติด ร่วมกันระดม ความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ ผลักดันจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเป็น

มาตรการทางเลือกสำหรับแก้ไขปัญหายาเสพติด (มติญญา ไวธัมภา 2553)

สถานการณ์ยาเสพติดของประเทศไทยใน ปัจจุบัน นับว่าเป็นปัญหาวิกฤตที่รุนแรงและเรื้อรัง มานาน ล้วนแต่มีผลกระทบต่อเสถียรภาพทาง เศรษฐกิจ สวัสดิภาพทางสังคม ความมั่นคงทางการ เมือง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากปัญหา ยาเสพติดเป็นสาเหตุที่ส่งผล ให้รัฐบาลต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด สูญเสียทรัพยากรบุคคล ที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ จากสถิติ ผลการจับกุมผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดให้โทษของ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า สถานการณ์และ แนวโน้มของปัญหา ยาเสพติดในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2545-2546 มีการจับกุมผู้กระทำความผิดคดียาเสพติด ลดลงถึงร้อยละ 55.90 (กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 2555) เป็นผลสืบเนื่องมาจาก นโยบายประกาศสงครามกับยาเสพติดในสมัย รัฐบาลของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ตามคำสั่ง สำนักนายกรัฐมนตรีที่ 119/2544 โดยกำหนด ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติดเป็น ยุทธศาสตร์ต่อสู้กับยาเสพติด มุ่งเน้นการใช้ มาตรการลงโทษที่รุนแรงในการปราบปรามผู้ค้าและ ผู้ผลิต ส่วนผู้เสพยาเสพติดให้นำเข้าสู่ระบบบำบัด รักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพจากการติดยาเสพติด แต่ พบว่าตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา สถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดให้โทษเพิ่ม ขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการประกาศ สงครามกับยาเสพติดที่ให้ความสำคัญกับการ ดำเนินการปราบปรามยาเสพติดที่รุนแรงมิได้ช่วยลด การแพร่ระบาดของยาเสพติดลงได้อย่างถาวร อีกทั้ง ยังเป็นการกระตุ้นต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ ปัญหายาเสพติดไปในทิศทางที่เลวร้ายและรุนแรง

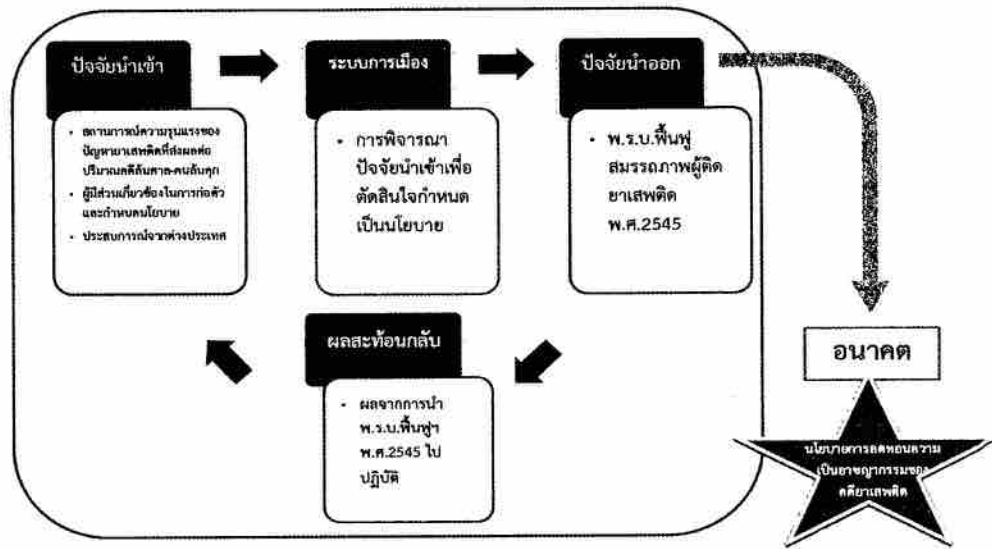
มากยิ่งขึ้น

ในขณะที่การบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติดทั้งระบบสมัครใจ ระบบบังคับบำบัด และระบบต้องโทษ ซึ่งเป็นมาตรการทางเลือกของคดียาเสพติดกลับไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จากรายงานจำนวนการคัดกรอง การเข้ารับบำบัด การจำหน่าย และติดตามผู้ป่วยยาเสพติด ภาพรวมทั้งประเทศ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2544-2554 มีจำนวน 319,931 ราย 42,955 ราย 49,148 ราย 42,659 ราย 56,374 ราย 63,294 ราย 99,982 ราย 131,369 ราย 137,791 ราย และ 173,267 ราย ตามลำดับ (สำนักบริหารการสาธารณสุข 2555) แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้ป่วยยาเสพติดในประเทศไทยยังคงมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและยังเกิดกลุ่มเสี่ยงที่พร้อมเข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหากมีปัจจัยบางอย่างเอื้ออำนวย

จากสถานการณ์และสภาพปัญหาตามที่กล่าวมา การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดต้องอาศัยการประสานความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมทั้งในและต่างประเทศ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้หมดไป โดยการลดทอนความเป็นอาชญากรรมได้ถูกนำมาใช้ปฏิบัติต่อผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทยเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว แต่ในทางปฏิบัติยังคงประสบปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านยาเสพติดยังมีความเข้าใจในองค์ความรู้เรื่องการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดที่แตกต่างกัน ส่งผลให้แนวทางในการดำเนินงานขาดความสอดคล้องและต่อเนื่อง ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาสังคมได้อย่างทั่วถึง

บทความนี้จึงมุ่งตอบใจหัยการวิจัยว่า มีปัจจัยใดบ้างที่ผลักดันให้แนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดถูกกำหนดเป็นนโยบายของประเทศ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดนำผลที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดหรือพัฒนากรอบแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายและมาตรการทางเลือกในการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดของประเทศเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจากทุกภาคส่วนอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป โดยใช้การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อตัวและกำหนดนโยบาย ทั้งฝ่ายผู้บริหาร ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายประชาสังคม จำนวน 10 คน ทั้งนี้ผู้เขียนแบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 ส่วน ประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า (input) ที่มาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่อยู่นอกเหนือระบบการเมืองที่มีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ 2) ระบบการเมือง (political system) ที่พิจารณาปัจจัยนำเข้าเหล่านั้นและตัดสินใจกำหนดออกมาเป็นนโยบาย 3) ปัจจัยนำออก (output) คือนโยบายที่ถูกกำหนด 4) ผลสะท้อนกลับ (feedback) คือ ผลจากการนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติซึ่งจะย้อนกลับไปเป็นปัจจัยนำเข้าสำหรับการกำหนดนโยบายในครั้งต่อไป และ 5) การกำหนดนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดในอนาคต ที่เป็นข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนานโยบายในอนาคต โดยใช้ตัวแบบระบบ (system model) ของ David Easton เป็นโครงสร้างในการอธิบายกระบวนการนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด (มยุรี อนุমানราชธน 2551, 54-57) ตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยปัจจัยที่ทำให้แนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดถูกกำหนดเป็นนโยบาย

1. ปัจจัยนำเข้า (input)

ปัจจัยนำเข้า (input) ในการกำหนดนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดประกอบไปด้วย 2 ปัจจัย ดังต่อไปนี้

1.1 สถานการณ์ความรุนแรงของปัญหายาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณคดีศาล - คนล้นคุก

ความรุนแรงของปัญหายาเสพติดที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น และปัญหาคดีศาล-คนล้นคุก เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้องมีการนำแนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดมาใช้เป็นเครื่องมือในการบรรเทาปัญหาความต้องการใช้ยาเสพติดในสังคมไทยเพื่อตัดวงจรโครงสร้างของปัญหายาเสพติดที่นอกเหนือไปจากการปราบปรามผู้ค้ายาเสพติด เนื่องจากสภาพปัญหายาเสพติดอยู่ในขั้นที่มีความรุนแรงเป็นอย่างมาก มีการเสพและการจำหน่ายที่กระจายตัวอยู่ในทุกพื้นที่ของประเทศ เช่น ชุมชนแออัด สถานบันเทิง ร้านอาหารที่อยู่รอบมหาวิทยาลัย เมื่อปริมาณความต้องการใช้ยาเสพติด

ในสังคมไทยมีมากขึ้นจึงทำให้เกิดกลุ่มคนที่ต้องการผลิตและจำหน่ายยาเสพติดเพื่อตอบสนองความต้องการใช้ยาเสพติดเหล่านั้น ทั้งนี้ **ความต้องการใช้ยาเสพติด**ของแต่ละบุคคลย่อมมีเหตุผลที่แตกต่างกันไปตามปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น ภาวะบีบคั้นและการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ความอยากรู้อยากลองเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนของเด็กและเยาวชน สภาพแวดล้อมภายในชุมชนที่เป็นแหล่งมั่วสุมของยาเสพติด ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ กระตุ้นให้คนเริ่มพึ่งพาการใช้ยาเสพติดเพื่อบรรเทาปัญหาและสนองความพึงพอใจส่วนตน ด้วยคุณสมบัติพิเศษของยาเสพติดที่มีฤทธิ์เสพติดตั้งแต่ครั้งแรกที่ทดลองใช้ จะทำให้เกิดอาการเสพติดและต้องเพิ่มปริมาณการใช้มากขึ้นเรื่อยๆ กลายเป็นปัญหาความต้องการใช้ยาเสพติดที่ไม่มีที่สิ้นสุดที่ไปกระตุ้นให้มีการผลิตและจำหน่ายยาเสพติดเพิ่มขึ้น ประกอบกับ **ความต้องการผลิตและจำหน่ายยาเสพติด** เพื่อตอบสนองความต้องการของคนเหล่านั้น ด้วยการคิดค้น

แปรรูป ยาตัวใหม่ๆ ออกมาอยู่เสมอ เมื่อมีผู้ผลิตก็ต้องมีผู้ล่าเหยื่อ ผู้จำหน่ายทั้งรายใหญ่และรายย่อย โดยกลุ่มผู้ผลิตหรือค้ายาเสพติดนั้น มีเหตุผล 2 ประการ ที่ตัดสินใจเข้ามาเกี่ยวข้องกับการค้าและการผลิตยาเสพติด คือ ผลตอบแทนจำนวนมากที่จะได้รับเป็นค่าตอบแทนจากการประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมายซึ่งถือว่าคุ้มค่ากับความเสี่ยงที่จะถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมและดำเนินคดีทางอาญา และความยากจนข้นแค้นที่เป็นตัวบีบคั้นให้คนจำนวนหนึ่งต้องตัดสินใจกระทำผิดด้วยการรับจ้างส่งหรือขายยาเสพติดประเภทต่างๆ เพื่อแลกกับการได้ยาเสพติดมาใช้เสพ หรือได้เงินจำนวนเล็กน้อยเพื่อซื้ออาหารให้ลูก หรือจ่ายเป็นค่ารักษาพยาบาลให้กับคนในครอบครัว และผลจากสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหายาเสพติดข้างต้น ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องจับกุมและดำเนินคดีต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งรายใหญ่และรายย่อย จึงทำให้ัยการต้องทำสำนวนคดีเพื่อส่งฟ้องต่อศาลเพื่อพิจารณาตัดสินเป็นจำนวนมาก หากศาลชั้นต้นทั่วประเทศมีแต่คดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดซึ่งผู้ที่ถูกส่งฟ้องส่วนใหญ่เป็นผู้เสพยาเสพติดหรือผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่ได้มีพฤติกรรมอาชญากรรมที่มุ่งกระทำผิดเพื่อสร้างความเดือดร้อนต่อสังคมหรือประเทศชาติ การดำเนินคดีทางอาญาต่อบุคคลเหล่านี้อาจเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสมนักและอาจเป็นการสร้างความเดือดร้อนให้กับครอบครัวของผู้เสพยาเสพติดหรือผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยซึ่งเป็นเสาหลักของครอบครัว อีกทั้งยังส่งผลให้ศาลไม่สามารถดำเนินการพิจารณาคดีสำคัญอื่นที่มีผลกระทบต่อประเทศได้ อีกทั้งยังส่งผลให้กรมราชทัณฑ์ต้องประสบกับสภาพปัญหาผู้ต้องขังล้นคุกเนื่องจากเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ ทั่วประเทศต้องรับภาระอย่างหนักในการดูแลผู้ต้องขังที่เป็นทั้งนักโทษเด็ดขาดและผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีที่เป็นผู้เสพยาเสพติดและผู้ค้ารายย่อย

จำนวนมาก ทำให้เรือนจำที่มีอยู่จำนวนจำกัดไม่เพียงพอที่จะรองรับจำนวนผู้ต้องขังที่มีปริมาณมากก่อให้เกิดปัญหาในการคัดแยกผู้ต้องขังทำให้ผู้เสพยาเสพติดหรือผู้ค้ารายย่อยที่เข้ามาใหม่ต้องอยู่รวมกับผู้ต้องขังที่กระทำผิดคดีต่างๆ โดยเฉพาะผู้ค้าและผลิตยาเสพติดรายสำคัญเพื่อร่วมกันสร้างอาณาจักรการค้ายาเสพติดในเรือนจำต่อไป

จากผลการศึกษา พบว่า ความรุนแรงของปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะกลไกราคาของยาเสพติดที่ผันแปรไปตามความต้องการใช้ยาเสพติด หากคนในสังคมมีความต้องการใช้ยาเสพติดมากเท่าไรราคายาเสพติดยิ่งสูงขึ้น เมื่อราคายาเสพติดสูงขึ้น คนยังต้องการจะค้ายาเสพติด ซึ่งเป็นไปตาม **แนวคิดโครงสร้างและองค์ประกอบของปัญหายาเสพติด** ของ วุฒิมพงษ์ เหล่าจุมพล (2554) ที่กล่าวไว้ว่า โครงสร้างและองค์ประกอบของปัญหายาเสพติดประกอบไปด้วย ความต้องการใช้ยาเสพติด (demand) และความต้องการขายยาเสพติด (supply) โดยมีปัจจัยแวดล้อมที่กระตุ้นและจูงใจให้คนเข้ามาพัวพันกับยาเสพติด อีกทั้ง **ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ** ของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม (2554) ที่มีส่วนส่งเสริมให้สถานการณ์ความรุนแรงของปัญหายาเสพติดมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น เพราะฉะนั้น หากไม่สามารถลดหรือตัดความต้องการใช้ยาเสพติดให้หมดไปได้ ความต้องการผลิตและจำหน่ายก็ยังคงมีอยู่ กลายเป็นวงจรที่ส่งผลให้สถานการณ์ความรุนแรงของปัญหายาเสพติดในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ สถานการณ์ความรุนแรงของปัญหายาเสพติดที่ส่งผลต่อปริมาณคดีชั้นศาล - คนล้นคุก **สอดคล้องกับแนวคิดลักษณะสำคัญของประเด็นปัญหาของ** มยุรี อนุมานราชธน (2551) ที่กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของประเด็นปัญหาที่ก่อตัวขึ้นจนนำเข้าสู่การจัดระเบียบวาระนโยบาย ควรมีลักษณะสำคัญ คือ ประเด็นปัญหานั้นต้องเกิดขึ้น

เป็นประจำทุกๆ ปี เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ได้รับการพบพบใหม่ เกิดขึ้นแล้วขยายผลไปเป็นภาวะวิกฤต จนต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วน เป็นปัญหาเฉพาะด้านที่อยู่ในความสนใจของประชาชน และเป็นประเด็นปัญหาร่วมสมัย เป็นเรื่องอธิบายยากแม้ประเด็นปัญหานี้เป็นที่ทราบและรับรู้กันในสังคม

สรุปได้ว่า สถานการณ์ความรุนแรงของปัญหา ยาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณคดีล้นศาล - คนล้นคุก เป็นประเด็นปัญหาที่มีลักษณะสำคัญที่รัฐบาลต้องตระหนักและแสวงหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเพื่อจัดทำระเบียบวาระนโยบายด้านยาเสพติดของชาติต่อไป

1.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อตัวและกำหนดของนโยบาย

1.2.1 ความรู้ความเข้าใจเรื่องการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อตัวและกำหนดของนโยบาย

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อตัวและกำหนดนโยบาย มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดในระดับดี กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด เข้าใจตรงกันว่า การลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด คือ การลดระดับการลงโทษจากการกระทำที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิด โดยการเปี่ยงเบนผู้เสพยาเสพติด หรือผู้เสพยาเสพติดที่ผันตนเองมาเป็นผู้ค้ารายย่อย หรือผู้ค้ารายย่อย ออกจากการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือได้รับการลดโทษจำคุกโดยนำมาตรการทางเลือกอื่นๆ เช่น การคุมประพฤติ การบำบัดมาปฏิบัติกับคนเหล่านั้น เพื่อเป็นการตัดวงจรการค้ายาเสพติดและเปิดโอกาสให้ผู้เสพยาเสพติดได้รับการบำบัดรักษาอย่างผู้ป่วย ไม่ใช่อาชญากร

จากผลการศึกษา พบว่า ความรู้ความเข้าใจ

เรื่องการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อตัวและกำหนดของนโยบาย **ครอบคลุมและสอดคล้องกับ ความหมายของการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด** ของ Greenwald (2009) ที่กล่าวไว้ว่า การลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด หมายถึง การถอดถอนความผิด ออกจากการกระทำที่ละเมิดกฎหมายอาญาและไม่ต้องถูกดำเนินคดีโดยกระบวนการยุติธรรม แต่ยัง คงต้องรับการลงโทษทางบริหาร เช่น การเข้ารับการบำบัด หรือการเสียค่าปรับ เป็นต้น เนื่องจากการกำหนดนโยบายในแต่ละครั้งต้องพิจารณาถึงความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ หากนโยบายมีลักษณะสอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบาย ย่อมต่อการทำความเข้าใจของทุกฝ่ายเพื่อนำไปปฏิบัติ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และผู้นำนโยบายไปปฏิบัติมีทัศนคติ และค่านิยมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของนโยบาย ซึ่งเป็นไปตาม **ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบาย** ของ ศุภชัย ยาวะประภาส (2552)

สรุปได้ว่า การเกิดขึ้นของนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดเป็นไปโดยง่าย เนื่องจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อตัวและกำหนดนโยบายมีความรู้และความเข้าใจเรื่องการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญในการให้โอกาสผู้เสพยาเสพติดได้รับการบำบัดรักษาด้วยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสม ในฐานะ “ผู้ป่วย” มิใช่ “อาชญากร” เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพในการกลับคืนเป็นคนดีของสังคม เมื่อทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันว่าการนำแนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดมากำหนดเป็นนโยบายจะสามารถตอบสนองและสร้างความพึงพอใจให้แก่ทุกฝ่าย ระบบการเมืองจึงมีเหตุผล

เพียงพอในการตัดสินใจกำหนดเป็นนโยบายในที่สุด

1.2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อตัวและกำหนดของนโยบายในการขับเคลื่อนปัจจัยนำเข้า (input) ไปสู่การตัดสินใจกำหนดนโยบาย

1.2.2.1 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

สำนักงาน ป.ป.ส. เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการวางแผนนโยบาย ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ และค้นคว้า รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหาเสพติดของประเทศไทย

จากผลการศึกษา พบว่า สำนักงาน ป.ป.ส. เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการวางแผนนโยบาย ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ และค้นคว้า รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหาเสพติดของประเทศไทย **สอดคล้องกับ ตัวแสดงนโยบายเจ้าของเรื่อง** ของพิทยา บวรวัฒนา (2549) ที่กล่าวว่า โดยทั่วไปในระบบนโยบายหนึ่งมักจะมียุทธศาสตร์การดำเนินการหนึ่งทำหน้าที่คล้ายตัวแสดงเจ้าของเรื่องนโยบายนั้นๆ

สรุปได้ว่า สำนักงาน ป.ป.ส. เป็นตัวแสดงนโยบายเจ้าของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของไทย

1.2.2.2 หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

การบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติด้านงานปราบปราม ทหาร 3 เหล่าทัพด้านการสกัดกั้น กระทรวงสาธารณสุขด้านการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพ กระทรวงศึกษาธิการด้านการรณรงค์สร้างภูมิคุ้มกัน และกระทรวงมหาดไทยด้านการป้องกันกลุ่มเสี่ยง เป็นต้น จะมีประสิทธิภาพอย่างมากในการดำเนินการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหาเสพติด

จากผลการศึกษา พบว่า การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับแนวคิดตัวแสดงนโยบายที่มีตำแหน่งหน้าที่อย่างเป็นทางการ

ทางการ ของ เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2550) ที่กล่าวว่า ระบบราชการ หรือ กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ของรัฐบาลมีภารกิจในการจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชน โดยการรับนโยบายจากรัฐบาลไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จ นอกจากนี้ระบบราชการยังมีอิทธิพลอย่างมากในการกำหนดนโยบาย การออกกฎหมาย หรือคำแถลงนโยบายของรัฐบาลอีกด้วย

สรุปได้ว่า หากต้องการให้นโยบายประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติต้องระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้านยาเสพติดร่วมพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อที่เมื่อมีการกำหนดนโยบายออกมาจะสามารถนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติได้จริง และให้ความช่วยเหลือประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน

1.2.2.3 นักวิชาการ

การประสานความร่วมมือกับนักวิชาการและนักวิจัยเพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูล เอกสารต่างๆ จากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพื่อที่สำนักงาน ป.ป.ส. จะใช้เป็นข้อมูลในการนำเสนอและอ้างอิงให้ฝ่ายการเมืองเกิดความเชื่อถือและมั่นใจที่จะหยิบยกแนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดมาเป็นทางเลือกเพื่อตัดสินใจและกำหนดเป็นนโยบายเป็นทางเลือกหนึ่งในการทำให้แนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด รวมถึงแนวคิดต่างๆ ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาเสพติดเป็นที่รู้จักและแพร่ขยายออกไปในวงวิชาการเพิ่มมากขึ้น

จากผลการศึกษา พบว่า การประสานความร่วมมือกับนักวิชาการและนักวิจัยเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการทำให้แนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด รวมถึงแนวคิดต่างๆ ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาเสพติดให้เป็นที่รู้จักและแพร่ขยายออกไปในวงวิชาการเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ

แนวคิดตัวแสดงนโยบายที่ไม่มีตำแหน่งหน้าที่อย่างเป็นทางการ ของ เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2550) ที่กล่าวว่า สถาบันวิจัย นักวิชาการ นักวิจัย หรือที่เรียกว่า think tanks จะเป็นผู้เชี่ยวชาญจากหลากหลายสาขา เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่สมบูรณ์แบบซึ่งอยู่ในรูปแบบของผลงานวิจัยและให้คำแนะนำแก่นักการเมือง หน่วยงานราชการ ที่จะนำองค์ความรู้หรือแนวคิดที่ค้นพบใหม่นั้นถูกนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาของสาธารณะ

สรุปได้ว่า หากสำนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งเป็นหน่วยงานวิชาการในการแสวงหาทางเลือกใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเสพติด การประสานความร่วมมือเพื่อ ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อทำวิจัยร่วมกับสถาบันวิจัย นักวิชาการ และนักวิจัยอิสระ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในทางวิชาการ จะทำให้สำนักงาน ป.ป.ส. มีข้อมูล เอกสารทางวิชาการในเรื่องที่เกี่ยวข้องหลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำมาใช้เป็นข้อมูลในการนำเสนอและอ้างอิงต่อฝ่ายการเมืองให้เกิดความเชื่อถือและมั่นใจที่จะหยิบยกแนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดมาเป็นทางเลือกเพื่อตัดสินใจและกำหนดเป็นนโยบายต่อไป นอกจากนี้ การขับเคลื่อนของฝ่ายวิชาการยังมีบทบาทอย่างมากในการศึกษาค้นคว้าแนวคิดใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหาเสพติดโดยการศึกษาเปรียบเทียบประสบการณ์จากต่างประเทศ หรือ แหล่งข้อมูลต่างๆ ที่น่าเชื่อถือ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ให้มีความสมบูรณ์ทางวิชาการในการนำเสนอต่อฝ่ายการเมืองเพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาเสพติดเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของสังคม

1.2.2.4 องค์การพัฒนาเอกชน (NGOs)

การประสานความร่วมมือกับ NGOs จะมีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์แนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดถึงประชาชน

กลุ่มต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง เนื่องด้วยระบบการทำงานของ NGOs ส่วนใหญ่มีรูปแบบในการทำงานแบบเครือข่ายด้วยการส่งต่อข้อมูลไปเรื่อยๆ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการประชาสัมพันธ์แนวทางการแก้ไขปัญหาเสพติด และรับฟังข้อคิดเห็นของประชาชนเพื่อเสนอกลับต่อฝ่ายการเมืองที่มีบทบาทในการตัดสินใจกำหนดนโยบายต่อไป

จากผลการศึกษา พบว่า NGOs ต่างๆ ที่มีอยู่ทั่วประเทศ เป็นทางเลือกหนึ่งในการประชาสัมพันธ์แนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด ไปถึงประชาชนกลุ่มต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง สอดคล้องกับ แนวคิดตัวแสดงนโยบายที่ไม่มีตำแหน่งหน้าที่อย่างเป็นทางการ ของ เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2550) ที่กล่าวว่า องค์การพัฒนาเอกชน (NGOs) เป็นที่รวมตัวของคนหลากหลายสาขาอาชีพ ที่มีกิจกรรมต่อเนื่องและไม่แสวงหาผลประโยชน์จึงสามารถช่วยส่งเสริมบทบาทของภาครัฐได้อย่างสมบูรณ์ เพราะสามารถเข้าถึงสภาพปัญหาระดับรากหญ้าได้ดีกว่าระบบราชการ และสามารถปลุกให้ประชาชนในสังคมลุกขึ้นมาช่วยเหลือตนเอง

สรุปได้ว่า หาก สำนักงาน ป.ป.ส. ต้องการทราบถึงความต้องการของประชาชนหรือต้องการให้ประชาชนทั่วประเทศได้รับทราบถึงวัตถุประสงค์ของนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดที่จะเกิดขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ในการก่อตัวของนโยบาย การประสานความร่วมมือกับ NGOs จะมีส่วนส่งเสริมให้การทำงานของสำนักงาน ป.ป.ส. เป็นไปได้โดยสะดวกและทั่วถึง เนื่องด้วยระบบการทำงานของ NGOs ส่วนใหญ่มีรูปแบบในการทำงานแบบเครือข่ายที่จะมีการส่งต่อข้อมูลไปเรื่อยๆ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการประชาสัมพันธ์การลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด และรับฟังข้อคิดเห็นของประชาชนเพื่อเสนอกลับต่อฝ่ายการเมืองที่มีบทบาทในการตัดสินใจกำหนดนโยบายต่อไป

1.2.2.5 สื่อมวลชน

การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน ทั้งโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โดยเฉพาะวิทยุชุมชน อินเทอร์เน็ต เป็นวิธีการที่เหมาะสมที่จะสามารถทำให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการก่อตัวและกำหนดนโยบายเพื่อเป็นการรับฟังเสียงสนับสนุน และข้อเรียกร้องจากประชาชนทุกภาคส่วน แต่ทั้งนี้ สื่อต่างๆ ในฐานะตัวกลางในการประชาสัมพันธ์จำเป็นจะต้องมีจรรยาบรรณในการส่งสารที่ดีถึงประชาชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่าย และเป็นการป้องกันการเรียนรู้สิ่งที่ไม่ดีจากการนำเสนอของสื่อ ดังเช่นที่ ชาติชาย สุทธิกลิ่น (สัมภาษณ์ 23 สิงหาคม 2555) ได้กล่าวไว้ว่า “ทุกวันนี้สื่อมีมหาศาล สมัยก่อนหวังพึ่งทีวี แต่สื่อวันนี้ไม่ใช่แค่หนังสือพิมพ์เท่านั้น ยังมีอินเทอร์เน็ต แม้กระบวนการเยอะ แต่เข้าถึงประชาชนได้มาก เพราะคนให้ความสนใจ”

จากผลการศึกษา พบว่า สื่อมวลชนมีบทบาทอย่างมากในการนำเสนอและเผยแพร่ความรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดแก่ประชาชน นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังมีบทบาทสำคัญในการรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเรียกร้อง หรือข้อสนับสนุนของประชาชนเพื่อแปลงเป็นปัจจัยนำเข้าที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจกำหนดนโยบายของระบบการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดตัวแสดงนโยบายที่ไม่มีตำแหน่งหน้าที่อย่างเป็นทางการของ เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ (2550) ที่กล่าวว่า สื่อมวลชน (mass media) มีบทบาทในกระบวนการนโยบายอย่างมาก โดยสื่อมวลชนจะเป็นผู้รายงานปัญหา ข่าวด้านสถานการณ์ และวิเคราะห์ปัญหาไปด้วย บางครั้งสื่อมวลชนจะเป็นผู้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหายาเสพติดหรือเหตุร้ายทางเลือกบางทางเลือกที่ได้ถูกเสนอขึ้นมาและเสนอทางเลือกอื่นแทน และกระตุ้นถามที่ตั้งในสภานิติบัญญัติที่มาจากหน้าหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วารสาร วิทยุ เป็นต้น นอกจากนี้ สื่อมวลชน

ยังมีอิทธิพลในการกล่อมเกลาคความเชื่อ และความเห็นของสมาชิกใหม่ในสังคม

สรุปได้ว่า สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดประเด็นปัญหาเพื่อนำไปสู่การพิจารณา กำหนดเป็นนโยบาย นอกจากนี้ระบบการเมืองจะใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการนำเสนอถึงนโยบายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อจูงใจให้ประชาชนได้รับทราบถึงนโยบายที่จะเกิดขึ้น เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นจากประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม ซึ่งจะนำมาเป็นข้อพิจารณาในการตัดสินใจกำหนดนโยบายในอนาคตเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างทั่วถึง

1.2.2.6 ประชาชน

การประสานความร่วมมือกับภาคประชาชน โดยการจัดประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะทำให้ทราบถึงความพึงพอใจของประชาชนต่อทางเลือกต่างๆ ที่จะนำมาใช้แก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีส่วนหนึ่งมาจากความต้องการของประชาชน ข้อเสนอเชิงนโยบายดังกล่าวจะได้รับความสนใจจากระบบการเมือง เนื่องจากระบบการเมืองจะรับฟังข้อเรียกร้อง ข้อคิดเห็น หรือปัญหาต่างๆ ที่ประชาชนเดือดร้อนเพื่อนำปัญหานั้นไปกำหนดเป็นนโยบายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

จากผลการศึกษา พบว่า การประสานความร่วมมือในการก่อตัวของนโยบายด้านยาเสพติดกับภาคประชาชนโดยตรงเป็นเรื่องยาก เพราะทราบได้ที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมองว่า ปัญหายาเสพติดเป็นเรื่องสำคัญกว่าปัญหาอื่นๆ

สรุปได้ว่า การอาศัยความร่วมมือจากนักวิชาการ สื่อมวลชน องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้นำชุมชนในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงพิษภัยของปัญหายาเสพติดที่ต้องช่วยกันแก้ไข เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจสืบเนื่องมาจากปัญหายาเสพติดในอนาคต และปรับเปลี่ยนมุมมองของ

ประชาชนที่มีต่อผู้เสพยาเสพติดจากอาชญากรรมมาเป็นผู้ป่วย เพื่อให้สังคมเปิดโอกาสให้บำบัดรักษาจากผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ และเปิดใจยอมรับให้กลับคืนสู่สังคมเพื่อลดการตีตราที่อาจส่งผลให้ผู้พ้นการบำบัดกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำอีก

1.3 ประสบการณ์จากต่างประเทศ

จากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร พบว่า กลุ่มประเทศพัฒนา เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส และออสเตรเลีย มีความเห็นสอดคล้องกัน คือ ปัญหาการเสพยาเสพติดเป็นปัญหาสุขภาพ การน่านโยบายทางอาญามาบังคับใช้ลงโทษผู้เสพยาเสพติดอย่างเข้มงวดและเคร่งครัดเป็นมาตรการที่ไม่เหมาะสม ควรให้ความสำคัญในการน่านโยบายบำบัดฟื้นฟูมาปฏิบัติต่อผู้เสพยาเสพติดเป็นสำคัญ (ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด 2554, 321) โดยเฉพาะประเทศโปรตุเกสเป็นประเทศที่ได้มีการประกาศใช้นโยบายการทำให้ยาเสพติดไม่มีความผิดทางอาญา (decriminalization) มาร่วม 10 ปี ซึ่งประสบผลสำเร็จอย่างมากในการกระตุ้นให้ผู้เสพยาเสพติดเข้ารับการบำบัดเพิ่มขึ้น และอัตราการก่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดลดลง (ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด 2554, 324) อีกทั้งจากผลการดำเนินการตามนโยบายและมาตรการทางเลือกในการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดจากกรณีศึกษาจากต่างประเทศ พบว่าการปฏิบัติตามนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดส่งผลให้มีจำนวนผู้เสพยาเสพติดลดลงและมีแนวโน้มผู้สมัครใจเข้ารับการบำบัดมากขึ้น อีกทั้งอัตราการตายอันเนื่องมาจากการใช้ยาเสพติดลดลง ซึ่งความสำเร็จจากการปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวมีผลต่อการตัดสินใจกำหนดนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดของประเทศไทยในอนาคต จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่า ความสำเร็จของผลจากการดำเนินการตาม

นโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดของประเทศต่างๆ มีทั้งผลดีและผลเสีย

จากผลการศึกษา พบว่า ประสบการณ์จากต่างประเทศในการดำเนินการตามนโยบายและมาตรการทางเลือกในการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด มีผลต่อการตัดสินใจกำหนดนโยบายด้านยาเสพติดของประเทศไทย เนื่องจากสถานการณ์ปัญหาเสพติดในขณะนั้นอยู่ในขั้นรุนแรง การดำเนินการตามนโยบายประกาศสงครามกับยาเสพติดไม่ได้ผลเท่าที่ควร ผู้เสพยาเสพติดจำนวนมากถูกส่งตัวเข้าเรือนจำเพื่อรอรับการพิจารณาส่งผลให้เกิดปัญหาดังกล่าว-คนล้นคุก

สรุปได้ว่า ความสำเร็จของผลจากการดำเนินการตามนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดของประเทศต่างๆ มีทั้งผลดีและผลเสีย เพราะฉะนั้น หากจะนำแนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดมากำหนดเป็นนโยบายต้องมีการศึกษาถึงผลประโยชน์และผลกระทบที่จะได้รับจากนโยบายอย่างละเอียดและรอบคอบ นอกจากนี้รัฐบาลต้องแสวงหาทางเลือกใหม่ๆ มาใช้ในการแก้ไขปัญหาเสพติด โดยศึกษาและเรียนรู้จากประสบการณ์ของประเทศที่ประสบความสำเร็จในเรื่องการแก้ไขปัญหาเสพติด เพื่อนำวิธีการเหล่านั้นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

2. ระบบการเมือง (political system)

การกำหนดนโยบายยาเสพติดครั้งต่อไปควรให้ระบบการเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมระดมความคิดเห็นตั้งแต่มีการร่างข้อเสนอเชิงนโยบายทั้งในเวทีของสำนักงาน ป.ป.ส. หรือเวทีของฝ่ายวิชาการต่างๆ เพื่อให้ระบบการเมืองได้เข้าใจและเห็นความสำคัญของนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดว่าเป็นเครื่องมือ

อย่างหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ เมื่อระบบการเมืองเห็นถึงความสำคัญของนโยบายดังกล่าว ตั้งแต่เข้าร่วมประชุมจะทำให้ระบบการเมืองสามารถพิจารณาข้อเสนอเชิงนโยบายและตัดสินใจกำหนดเป็นนโยบายง่ายขึ้น ประกอบกับการประกาศนโยบายสงครามกับยาเสพติดที่ใช้มาตรการปราบปรามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ด้วยวิธีการที่รุนแรงส่งผลให้สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในช่วงเวลานั้นรุนแรงอย่างมาก เกิดปัญหาการฆ่าตัดตอนผู้บริสุทธิ์ ปัญหาคดีล้นศาล-คนล้นคุก เนื่องจากผู้กระทำผิดคดียาเสพติดโดยเฉพาะผู้เสพยาเสพติดถูกดำเนินคดีและกักขังในเรือนจำเป็นจำนวนมาก จึงต้องนำมาตรการทางเลือกอื่นมาใช้ในการเบี่ยงเบนผู้เสพยาเสพติดออกจากเรือนจำเพื่อบรรเทาสภาพปัญหาคนล้นคุก และให้ผู้เสพยาเสพติดได้รับการบำบัดรักษาอย่างผู้ป่วยมิใช่อาชญากร ด้วยสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหายาเสพติดในช่วงนั้นทำให้ระบบการเมืองจึงตัดสินใจกำหนดนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในขณะนั้น โดย กอบกุล จันทวโร (สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2555) กล่าวไว้ว่า “รัฐบาลของไทยจะคิดมาก่อนแล้วว่าจะทำอะไร แล้วก็สั่งลงมา ป.ป.ส. ไม่มีทางเลือก ก็ต้องเขียน”

จากผลการศึกษา พบว่า การพิจารณาและตัดสินใจกำหนดนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด เป็นการตัดสินใจจากคนส่วนน้อยที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน สอดคล้องกับตัวแบบชนชั้นนำ (elite model) ของมยุรี อนุমানราชธน (2551) ที่กล่าวว่า นโยบายจะถูกกำหนดโดยชนชั้นนำซึ่งเป็นกลุ่มคนจำนวนน้อยที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายจะเป็นไปตามความพึงพอใจ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของชนชั้นนำในสังคมการเมืองนั้นๆ โดยมีข้าราชการซึ่งเป็นผู้บริหารและ

เจ้าหน้าที่ของรัฐทำหน้าที่เพียงนำนโยบายปฏิบัติต่อประชาชนเท่านั้น ทิศทางของการกำหนดนโยบายจึงเป็นทิศทางแบบแนวดิ่ง (vertical) จากชนชั้นปกครองสู่ประชาชน

สรุปได้ว่า การกำหนดนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดหรือนโยบายด้านยาเสพติดต่างๆ ของประเทศ ระบบการเมือง โดยเฉพาะผู้นำที่มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำถือว่ามีความสำคัญที่สุดในการตัดสินใจกำหนดนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดเป็นผู้นำที่มีภาวะความเป็นผู้นำในการปกครองประเทศ ประกอบกับสถานการณ์ทางการเมืองที่เข้มแข็ง มีการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลพรรคเดียว พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร จึงเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจในการกำหนดนโยบายด้วยตนเอง

3. ปัจจัยนำออก (output)

เมื่อระบบการเมือง (political system) ทำการพิจารณาปัจจัยนำเข้า (input) และเห็นว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สำนักงาน ป.ป.ส. ส่งมาให้นั้น เป็นทางเลือกที่ดีและเหมาะสมที่จะนำมาใช้บรรเทาปัญหาคดีล้นศาลและคนล้นคุก จึงตัดสินใจกำหนดออกมาเป็นพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ด้วยเหตุผลที่ว่า ในขณะนั้นประเทศไทยประสบปัญหาการใช้ยาเสพติดมากขึ้น ประกอบกับการนำแนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดที่มุ่งปรับเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อผู้เสพยาเสพติดว่าเป็น “ผู้ป่วย” มิใช่ “อาชญากร” จึงสมควรได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพด้วยวิธีการที่เหมาะสม ที่ครอบคลุมถึงผู้เสพและมีไว้ในครอบครอง ผู้เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย และผู้เสพและจำหน่ายยาเสพติดจำนวนเล็กน้อยด้วย พระราชบัญญัตินี้เริ่ม

มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 3 มีนาคม 2546 เป็นต้นมา โดยมีกรมคุมประพฤติเป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการกับหน่วยงานภาคีต่างๆ ซึ่งหลักการของพระราชบัญญัติฉบับนี้เน้นถึงกระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดอย่างแท้จริง

4. ผลสะท้อนกลับ (feedback)

เมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำปัจจัยนำออก (output) หรือ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ไปปฏิบัติ ผลจากการนำไปใช้นโยบายนั้นไปปฏิบัติจะเป็นผลสะท้อนกลับไปเป็นปัจจัยนำเข้าสำหรับการกำหนดนโยบายในครั้งต่อไป โดยผลสะท้อนกลับ ประกอบด้วย 2 เรื่อง ดังนี้

4.1 ความพึงพอใจของสังคม

การนำพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 มาใช้เป็นการให้โอกาสผู้เสพยาเสพติดได้รับการบำบัดรักษาภายนอกเรือนจำในฐานะของคนป่วยไม่ใช่อาชญากร ซึ่งช่วยให้ผู้เสพยาเสพติดไม่ถูกสังคมตราหน้าว่าเป็นคนชั่วอีกทั้งการเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว นอกจากจะช่วยให้ผู้เสพยาเสพติดได้รับการรักษาอาการติดยาเสพติดอย่างถูกต้องจากบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านและช่วยให้ผู้เสพยาเสพติดได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจเพื่อเตรียมความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคมอย่างคนที่มีคุณค่า มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพเพื่อให้สามารถอยู่ในชุมชนได้โดยไม่ก่อความวุ่นวายและสร้างความเดือดร้อนต่อสังคมส่วนรวม

4.2 ผลในทางปฏิบัติจากการนำพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ไปปฏิบัติ

4.2.1 ปัญหาการบริหารจัดการระบบบังคับบำบัด

จากความรู้เบื้องต้นในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 เพื่อรองรับสภาพปัญหาผู้เสพยาเสพติดที่มีจำนวนมากขึ้น โดยรัฐบาลไม่ได้เตรียมความพร้อมให้กับหน่วยงานที่จะรับผิดชอบดูแลคนเหล่านี้ อย่างไรก็ตามสมรรถนะจึงก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญๆ ได้แก่ สถานที่ในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามระบบบังคับบำบัดไม่เพียงพอประกอบกับรัฐบาลเห็นความสำคัญของการบำบัดไม่มากจึงไม่ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างศูนย์ใหม่ แต่ให้กรมคุมประพฤติขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นเพื่อร่วมเป็นหน่วยภาคีกับกรมคุมประพฤติในการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด เช่น หน่วยงานของกรมการแพทย์ หน่วยงานจาก 3 เหล่าทัพ และวัด เป็นต้น เมื่อปัญหาผู้เสพยาเสพติดมีมากขึ้นงบประมาณที่หน่วยงานภาคีได้รับการสนับสนุนจากกรมคุมประพฤติไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการดูแลผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เช่น ค่าอาหาร ค่ายา ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ทำให้ไม่สามารถดูแลผู้เสพยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับบุคลากรและเจ้าหน้าที่ขาดความเป็นมืออาชีพในการดูแลบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด เนื่องจากการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อรักษาในแต่ละส่วน โดยแพทย์จะทำหน้าที่ในการบำบัดรักษาอาการเสพยาหรือติดยาเสพติด ส่วนการฟื้นฟูสมรรถภาพต้องอาศัยความรู้และความเชี่ยวชาญของทีมสหวิชาการในการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย การปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพัฒนาทักษะความรู้ และฝึกอาชีพเพื่อให้สามารถกลับคืนสู่สังคมอย่างคนที่มีคุณภาพและไม่หวนกลับไปเสพยาเสพติดอีก แต่เนื่องจาก พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ไม่ได้บัญญัติระบบการ

ติดตามภายหลังการบำบัดเสร็จที่อาจส่งผลให้ผู้พ้นการบำบัดกลับมาเสพยาเสพติดซ้ำเมื่อกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้หันกลับไปเสพยาเสพติดอีกครั้ง และที่สำคัญระบบบังคับบำบัดของประเทศไทยถูกต่างประเทศ มองว่า การบังคับบำบัดเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ด้วยเหตุผลที่ว่า เมื่อมองว่าผู้เสพยาเสพติดเป็นผู้ป่วยจึงไม่สมควรใช้วิธีบังคับบำบัด โดยเฉพาะการบำบัดที่นำทหารเข้ามาดูแลผู้เสพยาเสพติดแทนที่จะเป็นบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความชำนาญในการบำบัดรักษาอาการเสพยาเสพติดปัญหาในเรื่องระบบการบริหารจัดการข้างต้น

จากผลการศึกษา พบว่า เมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับบำบัดผู้เสพยาเสพติดนำพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ไปปฏิบัติ ประสบปัญหาในเรื่องระบบการบริหารจัดการ ทั้งสถานที่รองรับ งบประมาณ บุคลากร และขั้นตอนในการดำเนินการต่อผู้เสพยาเสพติด ยิ่งขาดความพร้อมที่จะรองรับปริมาณผู้เสพยาเสพติดที่มีจำนวนมากขึ้น ซึ่งปัญหาต่างๆ ที่พบในระบบบังคับบำบัดผู้เสพยาเสพติดล้วน สอดคล้องกับรายงานวิจัย เรื่อง “ผลการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545” ของ ศิริสมบัติ โชคประจักษ์ชัด และคณะ (2548) ที่พบว่า การดำเนินการต่อผู้เสพยาเสพติดในระบบบังคับบำบัดประสบปัญหางบประมาณไม่เพียงพอทำให้สถานฟื้นฟูฯ ไม่สามารถรองรับผู้ป่วยได้เกินกว่าที่กำหนด ขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการต่อผู้เสพยาเสพติดยังไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งการตรวจพิสูจน์ การชะลอฟ้อง การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการติดตามผู้ที่พ้นการฟื้นฟู

สรุปได้ว่า ผลการดำเนินการตามนโยบายที่ผ่านมาด้วยการให้ความสำคัญกับมาตรการด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว อาจส่งผลให้ปัญหาต่างๆ ยังคงอยู่และทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นหากไม่ได้รับ

การพิจารณาแก้ไข โดยเฉพาะการบำบัดที่ยังขาดความพร้อมในการรองรับผู้เสพยาเสพติดที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น หากมีการนำแนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมมากำหนดเป็นนโยบายใหม่หรือนำไปปรับปรุงแก้ไขนโยบายเดิม รัฐจะต้องปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบำบัดที่จะเข้ามารองรับกลุ่มคนเหล่านี้ให้เพียงพอกับความต้องการ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาดังเช่นที่เป็นอยู่ แม้จะมีการกำหนดเป็นนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมออกมาใช้ปฏิบัติ หากหน่วยงานที่จะเข้ามารับผิดชอบดูแลผู้ป่วยเหล่านี้ยังขาดความพร้อมทั้งสถานที่ งบประมาณ บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเป็นมืออาชีพ นโยบายที่กำหนดมานั้นก็จะไม่ประสบความสำเร็จในการนำไปปฏิบัติ กลับกลายเป็นการสร้างปัญหาเพิ่มขึ้น

4.1 ความพึงพอใจของสังคม

เมื่อพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ประกาศใช้มาได้ระยะหนึ่ง ประสบปัญหาการประพฤติโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่บังคับใช้ เช่น กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจเรียกรับสินบนจากผู้ค้ายาเสพติดเพื่อแลกกับการดำเนินคดีที่มีอัตราโทษที่ต่ำลง หรือกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจเรียกรับสินบนโดยแลกกับการปรับเปลี่ยนข้อกล่าวหา โดยอาศัยช่องว่างของพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 โดยเพิ่มข้อหาอื่นร่วมด้วยเพื่อที่จะได้ไม่ต้องเข้าสู่ระบบบังคับการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตน ส่งผลให้เกิดความไม่ไว้วางใจต่อกระบวนการยุติธรรมขึ้นในสังคม

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการเรียกรับสินบนเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติด ถือว่าเป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากวงจรการค้ายาเสพติดซึ่งเป็นธุรกิจที่มีผลกำไรจำนวนมาก การที่เจ้าหน้าที่ยอมแลกเกียรติและศักดิ์ศรีกับเงินผิดกฎหมาย ถือว่าเป็นการกระทำที่ส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมในสังคม ทำให้

ปัญหาเสพติดยังคงแพร่ระบาดและทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นจากการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ และการให้ความช่วยเหลือผู้กระทำผิดเหล่านั้นให้ ลอยนวลอยู่ในสังคม และสร้างความเดือดร้อนต่อ ประเทศชาติต่อไป ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายอย่างไม่ เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่ สอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายแก้ไข ปัญหาเสพติดในประเทศไทยของ พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2540) ที่พบว่า การปรับปรุงโครงสร้างเงิน และค่าตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจให้สูงขึ้น จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วย ศักดิ์ศรีและเกียรติของผู้รักษาความยุติธรรม โดยไม่ ต้องอาศัยงบประมาณส่วนที่มาจากกระทำความผิด กฎหมาย หรือการทุจริตต่อหน้าที่ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเป็นธรรมและตรงไป ตรงมา และสอดคล้องกับบทความเรื่อง คุณภาพ ชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจไทย (2552, 151-152) ที่พบว่า ค่าตอบแทนของข้าราชการตำรวจ ไทยที่ได้รับยังไม่ค่อยมีความยุติธรรมเมื่อเปรียบ เทียบกับหน่วยงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันจึงส่ง ผลให้ระดับความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจต่อ คุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

สรุปได้ว่า การเรียกร้องสิทธิเพื่อให้ความ ช่วยเหลือผู้กระทำผิดในคดียาเสพติด ถือว่าเป็น ปัญหาสืบเนื่องมาจากวงจรการค้ายาเสพติดซึ่งเป็น ธุรกิจที่มีผลกำไรจำนวนมาก การที่เจ้าหน้าที่ยอม แลกเกียรติและศักดิ์ศรีกับเงินผิดกฎหมาย ถือว่า เป็นการกระทำที่ส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาคและ ความไม่เป็นธรรมในสังคม ทำให้ปัญหาเสพติด ยังคงแพร่ระบาดและทวีความรุนแรงมากขึ้น จากการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ และการให้ความ ช่วยเหลือผู้กระทำผิดเหล่านั้นให้ลอยนวลอยู่ ในสังคม และสร้างความเดือดร้อนต่อประเทศชาติ ต่อไป

5. การกำหนดนโยบายการลดทอน ความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดในอนาคต

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้แนวคิดการ ลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดได้ รับการกำหนดเป็นนโยบาย พบว่า นโยบายการลด ทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดที่ผ่าน มานั้น ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเสพติดได้อย่าง สมบูรณ์ จึงสมควรมีการปรับปรุงและแก้ไขนโยบาย การลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในการแก้ไข ปัญหาเสพติดมากยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับ สถานการณ์ปัญหาเสพติดที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ ตลอดเวลา ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะในการ กำหนดนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรม ของคดียาเสพติดในอนาคต ดังนี้

5.1 ผู้เสพยาเสพติดบางกรณีและผู้ค้า ยาเสพติดรายย่อยที่ไม่ได้เป็นผู้เสพยาเสพติดควร ได้รับการพิจารณาเพื่อลดโทษทางอาญา จาก สภาพปัญหาเสพติดในปัจจุบันพบว่า มีผู้เสพยาเสพติดหลายระดับที่ควรได้รับการพิจารณาเพิ่ม เต็มเพื่อให้ได้รับเงื่อนไขในการลดทอนความเป็น อาชญากรรม เช่น กรณีที่ผู้เสพยาถูกเจ้าหน้าที่ ตำรวจจับกุม พอนำปัสสาวะไปตรวจกลับไม่พบ ยาเสพติด อาจเนื่องมาจากไม่ได้เสพยามาก่อนหน้าที่ จะถูกจับกุม หรือฤทธิ์ของยาหมดจึงตรวจไม่พบ ยาเสพติด ผู้เสพยารายนี้จึงถูกตั้งข้อหาและถูก ดำเนินคดีฐานมีกัญชาไว้ในครอบครองเพียงฐาน เดียวไม่สามารถเข้าสู่ระบบการบังคับบำบัดได้ เนื่องจากผลตรวจปัสสาวะไม่พบยาเสพติด การ ดำเนินคดีเพื่อลดโทษบุคคลดังกล่าวอาจเป็นวิธีการ ที่รุนแรงเกินไป เจ้าหน้าที่จึงควรพิจารณาถึงลักษณะ ของพฤติกรรมก่อนหน้าที่จะถูกจับกุม เพื่อให้บุคคล ดังกล่าวได้รับความเป็นธรรมและได้รับการบำบัด

รักษาอย่างเหมาะสมในฐานะของผู้เสพยาเสพติดคนหนึ่ง และผู้ค้ารายย่อยที่ไม่ได้เป็นผู้เสพยาเสพติด กลุ่มนี้ควรได้รับการลดโทษทางอาญา เนื่องจากผู้ค้ารายย่อยเหล่านั้นไม่มีพฤติกรรมอาชญากร เหตุผลที่บีบบังคับให้ต้องค้ายาเสพติดเพื่อแลกกับเงินเพียงเล็กน้อยเพื่อประทังชีวิตของตนเองและครอบครัว หากลดโทษทางอาญาสำหรับผู้ค้ายาเสพติด รายย่อยเหล่านั้นอาจเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสม

5.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีเครือข่ายวิชาการด้านยาเสพติด การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งเครือข่ายทางวิชาการด้านยาเสพติด เพื่อถ่ายทอดความรู้ทางด้านยาเสพติด โดยอาศัยความร่วมมือจากนักวิชาการ นักวิจัย ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญ ในการศึกษาและรวบรวมแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยผนึกความร่วมมือกับสื่อมวลชน องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชน จะเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญที่จะทำให้ระบบการเมืองเห็นถึงความสำคัญของแนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด และหยิบยกแนวคิดนี้มาตัดสินใจกำหนดเป็นนโยบายเพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่สังคม

5.3 ควรศึกษามาตรการในการแก้ไขปัญหายาเสพติดจากประสบการณ์ของต่างประเทศเพิ่มเติม จากการศึกษานโยบายและมาตรการทางเลือกในการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดจากกรณีศึกษาของต่างประเทศ พบว่า ประเทศต่างๆ ได้นำนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดไปปฏิบัติควบคู่กับมาตรการอื่นๆ เช่น การลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด (harm reduction) การลดโทษทางอาญา (depenalization) และการทำให้ยาเสพติดถูกกฎหมาย (legalization) ส่งผลให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงควรทำการศึกษาดูถึงความสำเร็จและความล้มเหลวจากการนำนโยบายและมาตรการทางเลือกอื่นๆ ไป

ปฏิบัติจากประสบการณ์ของต่างประเทศ เพื่อนำบทเรียนเหล่านั้นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเสพติดในประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน

5.4 ส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในการผลักดันแนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดไปสู่การตัดสินใจกำหนดนโยบาย สังเกตได้ว่าปัญหาการใช้ยาเสพติดเป็นปัญหาสาธารณสุขอย่างหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อคนจำนวนมากในสังคม หากประชาชนมีความรู้และความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำแนวคิดดังกล่าวไปกำหนดเป็นนโยบาย ด้วยการเข้าชื่อเสนอต่อรัฐบาลเพื่อแสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจและความต้องการของประชาชนในการนำแนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดมากำหนดเป็นนโยบาย ความเห็นพ้องต้องกันของประชาชนจะเป็นพลังกระตุ้นให้รัฐบาลตัดสินใจกำหนดนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด เนื่องจากรัฐบาลให้ความสำคัญกับความพึงพอใจจากภาคประชาสังคมเพราะเป็นฐานเสียงในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

บทสรุป

ปัจจัยที่ทำให้แนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดได้รับการกำหนดเป็นนโยบาย ประกอบด้วย ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกระตุ้นให้มีการนำแนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดได้รับการกำหนดเป็นนโยบาย คือ **สถานการณ์ปัญหายาเสพติดทวีความรุนแรงมากขึ้น**จนมีการแพร่กระจายของการใช้และค้ายาเสพติดในทุกพื้นที่ของประเทศ ทุกภาคส่วนล้วนเห็นความสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงมีการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยนำ

มาตรการปราบปรามยาเสพติดมาใช้ทำให้มีการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดจำนวนมาก จนก่อให้เกิด**ปัญหาคดีล้นศาล**ที่ศาลต้องใช้ทรัพยากรในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับยาเสพติดจำนวนมาก ในขณะที่กรมราชทัณฑ์ต้องรับภาระจำนองผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาดและผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีที่เป็นผู้เสพยาเสพติดและผู้ค้ารายย่อยจำนวนมากจนเกิด**ปัญหาคนล้นคุก**ตามมาในที่สุด ส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องการมาตรการอื่นๆ ที่จะนำมาแก้ไขปัญหาล่าช้า ซึ่งขณะที่มีการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาคดีล้นศาล คนล้นคุกนั้น พบว่า**ประสบการณ์จากต่างประเทศ** เช่น ประเทศโปรตุเกส เนเธอร์แลนด์ แคนาดา เม็กซิโก และเวียดนาม ได้มีพัฒนาการของการนำแนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดไปกำหนดนโยบายใช้เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดในรูปแบบที่แตกต่างกันไป ได้แก่ การตรากฎหมายใหม่ การปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเดิมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และการกำหนดนโยบายเพื่อนำมาใช้เป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งปัจจัยเกี่ยวกับความรุนแรงของสถานการณ์ปัญหายาเสพติดและประสบการณ์จากต่างประเทศข้างต้นมีอิทธิพลสำคัญต่อการนำข้อเสนอเชิงนโยบายเข้าสู่กระบวนการแก้ไขปัญหายาเสพติดของไทย

ส่วนการกำหนดนโยบายนั้น พบว่า **องค์ความรู้**เกี่ยวกับการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดมีการพัฒนาจนสามารถทราบแนวทางในการนำมาปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาคดีล้นคุกกับตัวแสดงนโยบาย (actor) ได้แก่ ระบบการเมือง โดย พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น เป็นผู้นำที่มีภาวะความเป็นผู้นำในการปกครองประเทศ ประกอบกับสถานการณ์ทางการเมืองที่เข้มแข็ง มีการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลพรรคเดียว พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร

จึงเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจในการกำหนดนโยบายด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม **หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมีความเข้าใจต่อประเด็นการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด** ไม่มีความขัดแย้งระหว่างหน่วยงาน เล็งเห็นความสำคัญและได้ประโยชน์ร่วมกันจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจนมีการดำเนินการอย่างจริงจัง กล่าวคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของยาเสพติดเป็นอย่างดี และเห็นพ้องต้องกันว่าแนวคิดการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดจะสามารถปรับเปลี่ยนมุมมองของผู้เสพยาเสพติดจากอาชญากรมาเป็นผู้ป่วยนำไปสู่การลดความต้องการใช้ยาเสพติดเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งสำนักงาน ป.ป.ส. ในฐานะฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการด้านยาเสพติดระดับชาติและเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องสำคัญในการผลักดันนโยบายในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตลอดจนกรมราชทัณฑ์ที่จะได้รับผลด้านจำนวนของผู้ต้องขังในคดียาเสพติดที่ลดลง แม้กระทั่งผู้เสพยาเสพติดและครอบครัวก็ได้รับประโยชน์ที่ผู้เสพยาเสพติดหรือผู้ค้ารายย่อยไม่ถูกตีตราว่าเป็น “อาชญากร”

รายการอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. สำนักบริหารการสาธารณสุข. **รายงานจำนวนการคัดกรอง การเข้ารับบำบัด การจำหน่าย และติดตามผู้ป่วยยาเสพติด ภาพรวมทั้งประเทศ ตั้งแต่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2544-2554**. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข, 2555. (อัดสำเนา)
- กอบกุล จันทวโร. 2555. สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 22 มิถุนายน, กรุงเทพฯ, บ้านทีกเทป.
- ชาติชาย สุทธิกลม, รองปลัดกระทรวงยุติธรรม. 2555. สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 23 สิงหาคม, กรุงเทพฯ, บ้านทีกเทป.
- นันทพร พิชัยอักษรพงศ์. 2555. **นโยบายและมาตรการทางเลือกในคดียาเสพติด: ศึกษาเฉพาะกรณีการลดทอนความเป็นอาชญากรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. 2554. **รายงานโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในหน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2554**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. (อัดสำเนา)
- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. 2540. **รายงานวิจัยเรื่อง แนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายแก้ปัญหายาเสพติดในประเทศไทย**. พิษณุโลก: โรงพิมพ์โกลบอลพริ้นท์.
- พิทยา บวรวัฒนา. 2549. **ทฤษฎีองค์การสาธารณะ**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- มนัญญา ไวอัมภา. 2553. การลดทอนความเป็นอาชญากรรมทางคดียาเสพติด: มิติการพัฒนาที่ใครได้ประโยชน์. **วารสารสำนักงาน ป.ป.ส.** 26 (2): 18-19.
- มยุรี อนุมานราชธน. 2551. **นโยบายสาธารณะ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมการพิมพ์.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. 2550. **นโยบายสาธารณะ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทการพิมพ์.
- วุฒิพงษ์ เหล่าจุมพล. 2554. **การพัฒนายุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด และคนอื่นๆ. 2548. **รายงานวิจัยเรื่อง ผลการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: กรมคุมประพฤติ.
- ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด และคนอื่นๆ. 2554. **รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เพื่อนำแนวคิดการทำให้ถูกกฎหมาย การไม่เอาโทษทางอาญา และการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดมาใช้เพื่อพัฒนานโยบายยาเสพติดของประเทศไทย**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิริพร ลือวิภาสกุล, ขวณม ชินะดังกูร และ สุพล พยอมแย้ม. 2552. **คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจไทย**. **วารสารสังคมศาสตร์** 40 (2): 135-158.
- ศุภชัย ยาวะประภาษ. 2552. **นโยบายสาธารณะ**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด. 2555. **สถิติผลการจับกุมผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดให้โทษของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2544-2554**. กรุงเทพฯ: กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด. (อัดสำเนา)

Faypel, C. E., Horowitz, A. M. and Weaver, G. S. 2004. *The sociology of American drug use*. New York: R.R. Donnelley and Sons Inc.

Greenwald, G. 2009. *Drug decriminalization in Portugal: Lessons for creating fair and successful drug policies*. Washington, D.C.: Cato Institute.

United Nations Ofce on Drugs and Crime. 2012. *World drug report 2012*. New York: United Nations.